

‘Schoonheid gaat hand in hand met verval’

Kunstenaar Joanneke Meester over de angsten die volwassenen op kinderen projecteren

Met een minipistooltje gemaakt van haar eigen huid wist beeldend kunstenaar Joanneke Meester in 2004 alle aandacht op zich te vestigen. Haar werk is nu op vier exposities te zien.

Door Lucette ter Borg
NRC handelsblad, amsterdam, 2 juni.

Wat de tijgerhaai op sterk water was voor de Britse superster-kunstenaar Damien Hirst, was ‘het pistooltje’ voor Joanneke Meester (1966). In 2004 liet Meester het nauwelijks vijf centimeter grote object zien op De Kunstvlaai in Amsterdam. Het pistooltje was gesneden uit een stuk huid, dat Meester operatief uit haar eigen buik had laten weghalen. Ze werd er beroemd én berucht mee.

Men verweet haar sensatiezucht, ze zou flirten met geweld, ze was een aandachtstrekker, het pistooltje zo plat als een dubbeltje. Maar er was ook lof, voor de intimiteit, de durf, de metaforische kracht van het werk. In tegenstelling tot het haaienkunstwerk van Hirst, dat met romaneske zwier *The Physical Impossibility of Death In the Mind of Someone Living* was gedoopt, heette het pistooltje alleen maar bedeesd ‘zonder titel’. En in tegenstelling tot Hirst, die zijn haai voor heel veel geld verkocht aan reclametycoon Charles Saatchi, deed Meester nooit afstand van ‘haar’ pistooltje, ook al werd er tot en met in New York over geschreven. Het pistooltje staat nog steeds op sterk water in de kelder van haar huis. Prachtig wit en met op de plekken waar de naald in het vel stak, roestbruine verkleuringen van geronnen bloed.

Als je haar video’s en installaties bekijkt, dan houdt ze zich bezig met wat traditioneel een ‘vrouwending’ heet: kwetsbaarheid. Maar twee jaar geleden merkte een criticus al eens op dat Meesters werk krachtig genoeg is om naar de Biennale van Venetië te worden afgevaardigd. Toen had ze de voormalige atoomschuilkelder in Dalfsen getransformeerd tot iets dat leek op een medisch laboratorium vol misvormde wezens van varkenshuid, borduurzijde, kunsthaar en konijnenoor. De messcherp ingerichte ruimte was claustrofobisch, gruwelijk en toch hing er een verleidelijk schone en zuivere atmosfeer. Het was alsof Louise Bourgeois de vrije hand had gekregen in een installatie van Ilya Kabakov.

Die kracht manifesteert zich ook in de grote installatie die ze in september bij galerie Witzenhausen in Amsterdam toont. *Need You* is een frame met onderdelen van witte plastic kinderspeelhuizen schots en scheef door elkaar, gordijnrails en doorzichtige gordijntjes. Boven en tussen die huisjes bungelen poppen op hun kop. Ze lijken liefvallig en jong – met hun frutseltjes van kant en knoopjes voor de sier – maar ze zijn stokoud. Hun hoofden zijn ingezwachteld, open getornd, verminkt. Hun lange gelig grijze, zwarte en bruine haren hangen naar beneden. Alles is schril belicht. Alles is zichtbaar. Schoonheid gaat hand in hand met verval, liefde met wreedheid, en op het eind staat iedereen alleen. “En toch”, zegt Meester zelf, “is niet alles wreedheid.”

Naar Venetië gaat Meester niet. Maar de Tate in Londen heeft al wel belangstelling getoond. “Drie jaar geleden”, zegt ze in haar keuken in Amsterdam. “Maar toen wilde ik zelf eerst verder experimenteren, vooral met presentatievormen.”

“Vóór het pistooltje was ik in de weer met knuffels van varkenshuid. Wanneer zie je nog een half varken bij een slager hangen? Ik wilde de pijn laten zien die wij in ons dagelijks leven verstoppen. Maar”, - ze aarzelt - “die knuffels waren daar, terwijl ik iets wil maken dat (wijst op haar hart – red.) hier is. Het pistooltje uit mijn eigen huid was het kwetsbaarste en het meest gewelddadige dat ik kon bedenken. Alles wat ik las, zag en om mij heen hoorde over geweld kwam samen in dat beeldje. Ik was niet alleen dader en kunstenaar, maar ook slachtoffer. Ik zei: “Okee, dit is het verst dat ik kan gaan: schiet maar. En ze schoten.”

In haar nieuwste werk *Playground*, dat vanaf 10 juni bij stichting outLINE in Amsterdam te zien is, zoekt ze opnieuw een grensgebied. Dit maal door naakte kinderen tot onderwerp te nemen. In *Playground* moet het publiek plat op de rug onder vijf monitors plaatsnemen. Jonge, blote kinderen - de geslachten ‘geneutraliseerd’ - rennen het beeld binnen en strekken zich onbekommerd uit op een zwarte lap skai. Ze kletsen met de kunstenaar die hen van bovenaf filmt. Op haar aanwijzingen omtrekken ze zwierig, stuntelig, maar zonder schaamte hun eigen naakte lichaam. “Mooi”, hoor je de kunstenaar zeggen. “Nu is het klaar.” De tekening die achterblijft is die van een politietekening op een plaats van delict.

“De nadruk”, legt ze uit, “ligt op de onschuld van de kinderen. Ze tekenen in alle onschuld hun eigen slachtofferschap, en tegelijkertijd beschermen ze zichzelf. Tegen wat? Ook tegen de angsten die volwassenen op ze projecteren. Ik wil laten zien hoe machteloos volwassenen staan tegenover de kwetsbaarheid van een kind. We kunnen niet eens meer hun naakte schoonheid tonen.”

Werk van Joanneke Meester is o.a. te zien bij stichting outLINE in Amsterdam (v.a. 10 juni), *Safe* in Dalfsen (t/m 24 juni), *Zilt’* in Heemskerk (v.a. 7 juli) en *Artspace Witzenhausen* in Amsterdam (v.a.2 sept).
Zie ook www.joannekemeester.nl